

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ז, 2017
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים — 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני — סיפור קצר
- פרק שלישי — דרמה
- פרק רביעי — רומאן ונובלה
- פרק חמישי — סיפור שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות

בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).

הפרק הרביעי (רומאן ונובלה — 28 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד — 16 נקודות) הם חובה.

עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-18:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-6)
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה-20 או משירת המחצית
השנייה של המאה ה-20 (שאלות 7-18) (לכל שאלה — 14 נקודות).

ענה על אחת מן השאלות 1-6

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי!
דעי כי נעורים כנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבת במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלה / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכה מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

א. בכל בתי השיר מופיעים פעלים בלשון ציווי (דעי, קומי, צאי וכדומה).

הסבר את התפקיד של פועלי הציווי בשיר ואת תרומתם לבניית משמעותו. (8 נקודות)

ב. הסבר והדגם על פי השיר שניים מן המושגים האלה: צימוד, שיבוץ, רשות לנשמת.

(6 נקודות)

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שחי לאל / שלמה אבן-גבירול

שחי לאל, יחידה החכמה, / ורוצי לעבד אותו באימה.
לעולמה פני לילה ויום, / ולמה תרדפי הבל ולמה?
משולה את בחיותך לאל חי, / אשר נעלם כמו את נעלמה.
הלא אם יוצרך טהור ונקי - / דעי כי כן טהורה את ותמה.
5 חסין ישא שחקים על זרועו - / כמו תשאי גויה נאלמה.
זמירות קדמי, נפשי, לצורך / אשר לא שם דמותך באדמה
קרבי, ברכו תמיד לצורכם / אשר לשמו תהגלל כל נשמה!

א. פרש את שני בתי הסיום בשיר, והסבר את הקשר שלהם לבתים 3-5. (8 נקודות)

ב. הסבר והדגם על פי השיר שניים מן המושגים האלה: צימוד, שיבוץ, רשות לנשמת.

(6 נקודות)

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טרם היותי / שלמה אבן-גבירול

טרם היותי חסדך באני, / השם ליש אין והמציאני.
מי הוא אשר רגם תמונתי? ומי / עצמי בכור יצק והקפיאני?
מי הוא אשר נפח נשמה בי? ומי / בטן שאול פתח והוציאני?
מי נהגני מנעורי עד הלים? / מי למדני בין והפליאני?
אמנם אני חמר בקרב ידך / אתה עשיתני, אמת, לא אני.
אודה עלי פשעי ולא אמר לך, / כי הערים נחש והשיאני.
איכה אכחד ממך חטאי? הלא / טרם היותי חסדך באני!

בשיר זה מתוארים שלבים ביצירת האדם.

הצג את השלבים האלה, והסבר את תפיסת העולם העולה מתיאור זה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא זכיתי באור מן ההפקר / חיים נחמן ביאליק

לא זכיתי באור מן ההפקר,
אף לא-בא לי בירשה מאבי,
כי מסלעי וצורי נקרתי
וחצבתיו מלבבי.

ניצוץ אחד בצור לבי מסתתר,
ניצוץ קטן – אף כלו שלי הוא,
לא שאלתיו מאיש, לא גנבתיו –
כי ממני ובי הוא.

ותחת פטיש צרומי הגדולות
כי יתפוצץ לבבי, צור-עזי,
זה הניצוץ עף, נתן אל-עיני,
ומעיני – לחרותי.

ומחרויו יתמלט ללבבכם,
ובאור אשכם הצתיו, יתעלם
ואנכי בחלבי ובדמי
את-הבערה אשלם.

תאר את מוטיב הלב בשיר, והסבר את התרומה של מוטיב זה לבניית משמעות השיר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

חוזה, לך ברח / חיים נחמן ביאליק

„לך ברח?” – לא יברח איש פמוני!
הלוך בלאט למדני בקרי,
גם דבר כן לא למדה לשוני
וכקנדם כבד זפל דברי.

ואם כחי תם לריק – לא פשעי,
תטאתכם היא ושאוי העון!
לא ממצא תחתיו סדן פטישי,
קרדמי בא בעץ רקבון.

אין דבר! אשלים עם גורלי:
את כלי אקשר לחגורתי,
ושכיר היום בלי שכר פעלי
אשובה לי בלאט קשבאתי.

אל גוי אשוב ואל עמקיו
ואכרת ברית עם שקמי יער;
ואתם – אתם מסוס ורקב
ומחר ישא כלכם סער.

א. האם לדעתך שיר זה הוא שיר מחאה? הסבר והדגם את דבריך. (9 נקודות)

ב. האם לדעתך היחסים המתוארים בשיר בין הדובר ובין החברה יכולים להיות רלוונטיים גם

ליחסים בין מנהיג ובין ציבור בימינו? נמק והדגם את דבריך. (5 נקודות)

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ואם ישאל המלאך / חיים נחמן ביאליק

בית 1

בני, נשמתך איך? –

„שיט בעולם, בקשנה, מלאכי!
יש בעולם כפר שאגן, מקף חומת יערים,
ולכפר רקיע חבלת, בלי מצרים רקיע,
ולרקיע התכלת בת-יחידה באמצע:
עב יחידה, לבנה וקטנה.
ובצהרי יום קיץ בדרך שחק-שם ילד,
ילד צווב לנפשו, רך ויחיד וחולם –
ואני הוא הילד, מלאכי.

פעם אחת התעלף כל-העולם וישתק,
ושתי עיני הילד השמימה נמשכו
ויראנה, היחידה, הנכה, הברורה,
ונפשו יצאה בראותו, כצאת יונה משובכה,
אל העב הנחמדה.”

– ותמוג? –

בית 2

„גם-שמש יש בעולם, מלאכי!

את-נשמתי הצילה קרן פו רחמניה,
ועל-כנפי הזהר ימים רבים פונה
כצפרת לבנה;

פעם רככה בגקר על-גב קרן הזהב,
הלוף הלכה לבקש פנינת טל בין הדשאים,
ודמעה נכה ותמה או על-לחי רעדה,
ותודעוץ הקרן ונשמתי צנחה –
ותשתקע בדמעה.”

– ותיבש? –

בית 3

„לא, כי נשרה על-דרך גמרא קדושה.

גמרא היתה לוקני שעירת גוילים ומעוכה,
ובכרסה – שתי שערות של-יקנו הלכן,
חויטי ציציות פסולות של-טליתו הקטנה
וסמנים של-הרבה טפות חלב ושענה,
ובגמרא הזאת, במעי אותיות מתות
בדרך פרפרה נשמתי.”

– ותחנק? –

בית 4

„לא, פרפרה ותשורר, מלאכי!

באותיות המתות שירי חיים הקרו,
ובארזן ספרי יקני מתי עולם נודעוץ.
שונים היו השירים: על-עב קטנה ובהירה,
עלי קרן הזהב ועלי דמעה מוהירה,
עלי ציציות פסולות ועלי טפות של-שענה –
אך שיר אחד לא ידעה – שיר עלומים ואהבה.
ותכל לצאת, ותהמה, ולא-מצאה תנחומין,
ותתעלף עד-כלותה, והי צר-לה עד-מנת.
פעם אחת פקדתי את-גמרתי הבלה –
והנה פרחה מתוכה נשמתי.”

בית 5

נצדן היא טסה ומשוטטת בעולם,

משוטטת ותועה ואינה מוצאת תנחומין;
ובלילות הצנועים שבתחלת כל-חדש,
בהתפלל העולם עלי פגימת הלבנה,
היא מתרפקה בכנפה עלי שער האהבה,
מתרפקת, דופקת ובוכיה בחשאי,
ומתפללה על-האהבה.”

תאר את עולמו הפנימי של המשורר על פי בית 4 ועל פי בית 5 בשיר.

הסבר שניים מן האמצעים הרטוריים שבאמצעותם עולם זה מעוצב בשיר.

ענה על אחת מן השאלות 7-18

שירת המאה ה־20

שירת המחצית הראשונה של המאה ה־20

שירת אורי צבי גרינברג

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נִס:

הוא פְּתִיחַת הַשְּׁעַר וְהַפְּשֶׁלֶת הַוִּילוֹן:

מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאֲבוּד:

מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנְפֶּשׁ הַבְּאֵר וְהַקִּילוֹן:

לְשֵׁם עֲפוֹת צְפָרִים בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת:

כִּנְף לְמִטָּה וְכִנְף לְרוּם – –

הַיְלָדוֹת הַיָּא מֵעֶבֶר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:

הַשְּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלֵב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים

בְּשֶׁאֲגַת כְּסוּפִם לְמַעַלָּה מִן חֲלוּם.

אֲנִי מִמְשֵׁשׁ אֶת הָעֲנַפִּים וְגִזְעֵי הָעֲצִים הַחֲמִים

אֶת הַרְגָּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה

וְאֶת גּוֹפָן,

וְאֶחָרִי צְפוּר מִדְּדֵה־שֵׁם גַּם אֲנִי מִדְּדָה.

הָאֵם אֵינְנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֶפְרָה

אֲךָ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכִסְף שִׁיבְתָה וְתַמַּת הַנִּעְרָה.

וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב

שֶׁנִּסְעָ לְסַחֵר מִגְּדִים

צְמוּקִים וְשִׁקְדִים וּוְרָדִים

הוֹמָה בְּלֵב כְּכַנְרֵת־נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.

אֲנִי אוֹהֵב הַמֵּאֲכָלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב

וְכוֹאֵב כָּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כָּאֵב.

כיצד באות לידי ביטוי בשיר כולו "פתיחת השער והפשלת הווילון" (בית ראשון)? הסבר והדגם

את דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שיר אמי והנחל / אורי צבי גרינברג

ואולי אל הנחל ההוא מימי הנערות
השוטף פי סדנו של העץ הפרות
המלחך את גדרות הזרדים החומים
של גני הפרות שם, תבוא הנערה
אדמת השער, היא אמי.. דמדומים.
ותפשט בגדיה ובכתנת משיה
תרד שם בנחל, אראנה שוחה:
אלהית היא במים נאווה בכחה!
דומיה וניחוח פרות מסביב.
ואני עוד אינני ביקום ואבי
עודו עלם בנוף בית אמו ואביו.

והנה היא עולה מן הנחל.. אמי:
הנערה הברה אדמת השער
בלבנת הבתולים בכתנת משיה
ואין היא רואה את בנה המבגר
העומד ורואה את אמו בעולם
ונערה היא בטרם-עתאם, באשיה
נוגה ראשה בערב יום אל גדרות
הזרדים החומים
של גני הפרות,
שנוספה על מתקם מתיקות דמדומים..

הה הכסוף זה הראש והשגל זה הראש
עדי שונכפש בדמו בעפר
שנשפך בידי גוי גרמני באכזר.
והבן לא שלם ואת הבור לא חפר.

הצבעים הם מוטיב מרכזי בשיר זה.

תאר כיצד בא לידי ביטוי מוטיב זה בשיר, והסבר את תרומת המוטיב לבניית משמעות השיר.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תפלה אחרונה / אורי צבי גרינברג

הִרְכִּינֵנוּ, אִם רְצוֹנְךָ בְּכֶךָ, כְּאִשֶּׁר תִּכְף אֵילָנוֹת
בְּכַבֵּד הַבְּרִיחַ הַמְתוּקָה מִתְמוֹז עַד תְּשׁוּרִי,
כִּי גַם אֲנוּ עֲצִידְךָ עִם יְבוּל הַיְגוּנִים הַכְּבֵד;
אֵךְ אֵל נָא תַעֲקֶרְנוּ מִשְׁרֵשׁ זֶה הָאֲדָמָה,
כִּי בְחַרְנוּ לְהִיּוֹת בְּהָ כְמוֹ שֶׁשִׁתְּלַת אֹתָנוּ
בְּעִגּוֹל הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת.

אִם גָּזַר הוּא מִפִּידְךָ: בֵּל יִגַע מִצְחָנוּ בְּגַבְהוֹת
וְלֹא נַעֲפִיל עַל שְׁלֵבִים בְּסֵלֶם הַזֶּהָב בְּחִזּוֹן –
תִּנְנֵנוּ וְנִכְרָה בְרִית עִם אֲדָמָתְךָ הַחַיָּה
בְּעִמְקֵי הָאָדָם הַיָּפָה,
וּבְלוֹחַ תַּיִנוּ מִחַה שְׁלוֹשׁ אוֹתִיּוֹת: מוֹת.

הסבר מהי הבקשה שהדובר בשיר מבקש מן האל, והדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אליהו הנביא / אורי צבי גרינברג

- בית 1 ..שֶׁשָׁה מְלִיוֹנִים כּוֹסוֹת אֱלִיהוּ בְּדָם תַּחַת זֵינִן.
שֶׁשָׁה מְלִיוֹנִים בְּגִיחַרְיוֹ, כִּי הִנֵּם בַּמַּתִּים.
בית 7 הֵם הָיוּ סִבְלָנִים וְרָצוּ לַחֲכוֹת לוֹ,
אָבֵל הַגּוֹיִים לֹא נִתְּנוּ לַחֲכוֹת.
- בית 2 לֹא יָבֹא אֱלִיהוּ לְפָקֵד נוֹיָהֶם,
שֶׁם יוֹשְׁבֵי הַמְּרָצָחִים;
וְיָדוּ לֹא תִגַּע בְּכַפּוֹת הַמִּנְעוּל.
בית 8 הוּא נִשְׁאָר עַל קִבְרָם: הִיְהוּדֵי הַיְחִיד
לְבַלְתִּי מִרְמָה.. כְּאִמְרַת הַגּוֹיִים,
כִּי אֵינְנו גּוֹף חַי מִבְּשָׂר וּמִדָּם.
- בית 3 לֹא יָבֹא אֱלִיהוּ לְטַעַם מַכּוֹסוֹת
בְּהֵן דָּם תַּחַת יַי"ש לְסַעוּדַת הַגּוֹיִים.
בית 9 שֶׁם יֵשֵׁב לוֹ בְּדָד, שֶׁם יֵשֵׁב לוֹ יָדָם
יוֹמָם וְלַיִל בְּאֲבָלוֹ סְחוֹר סְחוֹר,
חֹרֶף וְקִיץ, גֶּשֶׁם וְכַפּוֹר.
- בית 4 גֶּרֶחַ שֶׁל פֶּסַח וּשְׂדָה כּוֹכְבִים..
דִּמְיָה, דִּמְיָהוּ — —
בית 10 לֹא יִקְצֹף עָלָיו גּוֹי, לֹא יִנְבַּח עָלָיו כְּלָב,
כִּי אֵינְנו גּוֹף חַי מִבְּשָׂר וּמִדָּם.
- בית 5 אֶפְלוּ בְּחִלּוֹם לֹא אֶקְלַע אֱלִיהוּ!
צְרִיךְ לְעֵבֵר יָם אֶפְלוּ בְּחִלּוֹם — —
בית 11 הוּא רוֹחֲנוּ בְּלִבָּד, הוּא הַדְוִי לְלֹא דְמוֹת,
תַּחְתִּיו גּוֹלְלִים: מְרַחֲקִים-מְרַחֲקִים
וְזַעֲמִים חֲנוּקִים:
- בית 6 הוּא נִשְׁאָר עַל קִבְרוֹת־יְהוּדִי־בְכֹאֲבָם:
הֵם אֶהְבוּהוּ וְהוּא אֶהָבָם.
בית 12 כִּי לֹלֵא תִנְחוּמִים
כִּי לֹלֵא שְׁלוּמִים — —

הסבר והדגם כיצד אָבֵל ואובדן באים לידי ביטוי בשיר זה.

שירת המחצית השנייה של המאה ה־20

אם בחרת לענות על חלק זה, ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

זהויות

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁנֵי יְסוּדוֹת / זלדה

הִלְהֵבָה אוֹמְרַת לְבְרוּשׁ
כְּאֶשֶׁר אֲנִי רוֹאָה
כְּמָה אַתָּה שְׂאֵנָן
כְּמָה עוֹטָה גְאוֹן
מְשֵׁהוּ בְתוֹכִי מִשְׁתּוֹלֵל
אִיךְ אֶפְשֶׁר לְעִבֵּר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרְאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל רוֹחַנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל חֲרוֹת
בְּגֵאוֹהַ עֵתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלְתִי הַיִּיטִי שׁוֹרְפֶת
אֶת הַמִּמְסָד
שְׂשֵׁמוֹ תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַתְּלוֹת הָאֲרוּרָה שְׁלֵף
בְּאֲדָמָה, בְּאוֹר, בְּשֶׁמֶשׁ, בְּמָטָר וּבִטֵּל.
הַבְּרוּשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שְׂיֵשׁ בּוֹ טְרוֹף
שְׂיֵשׁ בּוֹ חֲרוֹת
שְׂיֵשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שְׂיֵשׁ בּוֹ רוֹחַנִיּוֹת
אֶךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבִּין
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֱמִין.

לדעתך, איזה יחס מעוררים בקורא הדברנות של השלהבת ותוכן דבריה והשתיקה של הברוש?

נמק והדגם את דבריך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁדָרוֹת / שמעון אדף

לְקַח לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה לְאַהֲבָה
אֶת הַחֹר בְּאַמְצַע שׁוֹם מְקוֹם הַזֶּה.
פְּקֻעוֹת הַכְּתָנָה הַפִּיּוּצוֹ לְהִבָּה לְכַנָּה
וְהַרוּחַ הַיְתֵמָה בְּעוֹכְרֵי הַבְּרוּשִׁים,
5 עַד שְׂרָאִיִּתִי לְרֵאשׁוֹנָה,
בְּעֵינַי נְכוֹנָה,
אֶת הַבָּתִּים חֲסָרֵי הַתְּחֻכּוֹם תַּחַת גַּג הָעֲנָנִים,
עַד שְׁשִׁמְעֵתִי
10 אֶת הַהִמָּיָה הַמְּפֹלָאָה שֶׁל הַרְחֹב.
לַחֵשׁ אַחֲרוֹן שְׁפֹלְטוֹ גְּלִי הָאֶסְפֹּלֵט
הַתְּעָרֵב
בְּרַחֵשׁ טְרִיקַת הָעָרֵב עַל הַקְּרָקַע,
בְּקוֹלָהּ שֶׁל אִשָּׁה נִשְׁפָּחֶת, שְׁבָגְדָה
וְסִפְרָה אֶת הָאֲמֶת שֶׁהִשְׁתַּדְּלָה
15 לְהִסְתַּיֵּר בְּפִנְיָהּ.

עֲשָׂרוֹת שָׁנִים שֶׁל שְׁחִיקָה
לְמַדּוֹ אֶת הַיְלָדִים לְלַטֵּף אֶת הַמִּים בְּאֶבֶן,
לְשַׁכְּשֵׁךְ בְּשִׁלּוּלֵיּוֹת סִירוֹת נִיר בְּתַקְנָה מְגִחֶכֶת.
עֲבָרָן הַקְּרָקְסִי שֶׁל הַנְּעֻרוֹת פָּרַח בְּהֶגֶף שֶׁל חֲצָאִית
20 כְּשֶׁהִמּוֹן נִסַּר אוֹתוֹ בְּמַבְטּוֹ.
רַק מְקוֹמוֹת חֲסָרֵי אֶהְבָּה זֹכִים לְאַהֲבָה מִחֻלָּטָה.

הסבר והדגם כיצד "החור באמצע שום מקום" (שורה 2) נעשה בשיר למקום בעל נוכחות ואופי.

מה זאת אהבה?

13 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר לאוהבים הנבונים / נתן זך

שיר לאוהבים הנבונים
אשר בתבונה יאהבו.
ימיהם בנעימים יחלפו,
גם בדרך ששאל לא יזקינו,
נצח לא יפרדו, יחד יחיו
בבית אחד.

שיר לאוהבים הנבונים
על משככם באין מלה.
ביד אחת את המגורה יכבו,
יחד יעצמו את עיניהם,
זה את זה יברכו,
ובעת האחר קורא –
את האור הקטן ידליק הוא.
את נשימת ילדיהם שומעים שעון
ורוח חצות.

שיר לאוהבים הנבונים
אשר בנו להם בית ואת דלתו נעלו.
הגיפו היטב את התריסים, בחוץ קר
ורוח ומצפים בחוץ למטר.
אורח לא יבוא בלילה אשר כזה
וכי יבוא – אל תפתחו את הדלת. מאחר
ורק קר נושב בעולם. וגם המשורר
ממצוקה, לא משפע הוא שר. השארו
חבוקים.

בבית האחרון בשיר נזכרת דמות המשורר.

כיצד דמות זו תורמת לבניית משמעות השיר? הסבר והדגם את דבריך.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

חנה ידעה / ט' כרמי

חנה ידעה מה שמון בתפוח.
היא לא נולדה אֶתְמוֹל.
מִבֵּין צְלֵעוֹתָיו שֶׁל אָדָם
היא הִשְׁגִּיחָה בְּמַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית,
הִקְשִׁיכָה לְרַחֵשׁ דְּשָׁאִים וּשְׂרָצִים.

חנה ידעה מה שמון בתפוח.
הַמַּיִם וְעָמוּ, הַלְכָּנָה הַשְּׁחִירָה,
הָאוֹתִיזוֹת וְקָפוּ אֶת קוֹצֵיהֶן,
חִיתוֹ-שָׂדֶה טָרְפוּ אֶת הַשְּׁמוֹת,
וְהַקּוֹל אָמַר: כִּי טוֹב.

חנה ידעה מה שמון בתפוח.
כִּי טוֹב, כִּי טוֹב, וְשׁוֹב כִּי טוֹב,
זְרָמָה שֶׁל עֲדָנִים,
גֵּן לְדַגְמָה, מְשָׁקָה, רוֹוִי,
אִם לְמוֹפֵת, אֲשֶׁרִי כָּל חֵי.

חנה ידעה מה שמון בתפוח.
לְאוֹר הַיּוֹם וּבְדַעַה צְלוּלָה,
גּוֹפָה הַעִירִם מְכָהָה אוֹר חֲמָה,
היא קָרָאָה דְרוֹר לְתוֹלַעַת הַגְּדוּלָה
שֶׁתְּכַרְסֵם אֶת שְׂרָשֵׁי הַעֲצִים.

הַסּוּף הֵיָה טוֹב.
אָדָם, זַעֲתוֹ נִגְרַת כְּנֶהָר,
הוֹדָה בְּפִנְיָה לְאוֹר הַחֶרֶב
כִּי לֹא נוֹתְרוּ בוֹ שְׁמוֹת,
כִּי כַחֲתִיו כְּלוּ מֵרַב טוֹבָה,

כִּי טוֹב.

ארבעת הבתים הראשונים בשיר נפתחים במילים "חנה ידעה".
על פי הדברים שחווה יודעת, תאר והסבר כיצד מצטיירת דמותה בשיר.

לחיות בארץ-ישראל

15 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ירשה / חיים גורי

הָאֵל בָּא אַחֲרוֹן.
וְלֹא יָדַע אֲבָרְהָם כִּי הוּא
מְשִׁיב עַל שְׂאֵלַת הַיֶּלֶד,
רֹאשִׁית-אוֹנוֹ בְּעֵת יוֹמוֹ עָרַב.

נְשֵׂא רֹאשׁוֹ הַשָּׂב.
בְּרֹאוֹתוֹ כִּי לֹא תֵלֵם תְּלוּם
וְהַמְלֶאךָן נָצַב –
נְשֵׂרָה הַמְּאֻכָּלֶת מִיָּדוֹ.

הַיֶּלֶד שֶׁהִתַּר מְאֻסְרֵיו
רָאָה אֶת גֵּב אָבִיו.

יִצְחָק, כְּמִסְפָּר, לֹא הֶעֱלָה קֶרֶן.
הוּא חֵי יָמִים רַבִּים,
רָאָה בְּטוֹב, עַד אוֹר עֵינָיו כָּהָה.

אָבֵל אֶת הַשְּׂעָה הֵהִיא הוֹרִישׁ לְעֶאֱצָאִיו.
הֵם נוֹלָדִים
וּמְאֻכָּלֶת בְּלָבָם.

הסבר והדגם כיצד המשורר מעצב בשיר זה את הקשר בין העבר המקראי ובין ההווה הישראלי.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר בבקר בבקר / אמיר גלבע

פתאום קם אדם בבקר ומרגיש פי הוא עם ומתחיל לקכות
ולכל הנפגש בדרךפו קורא הוא שלום.
דגנים עולים מול פניו מבין חריצי המדרכות
וניחות לראשו מדיפים עצי אנדרכות.

הטללים רוטטים והרים רבוא קרנים – הם יולידו תפת-שמש לכלולותיו.
והוא צוחק גבורת דורות מן ההרים
ונקלמות משתחוות המלקמות אפים
להוד אלה שנים מפפות במסתרים.

אלה שנים צעירות לפני –
בפג צונן.
בשיר רועים.
בענף.

פתאום קם אדם בבקר ומרגיש פי הוא עם ומתחיל לקכות
ורואה פי חזר האביב כמו הוריקן שוב אילן מן השלכות.

בשיר זה יש אווירה של תקווה ואופטימיות.

הסבר והדגם כיצד אווירה זו נבנית בשיר.

שירים בעקבות השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

פְּתוּב בְּעַפְרוֹן בְּקֶרוֹן הַחֲתָנוֹם / דן פגיס

כָּאֵן בַּמְשָׁלוֹחַ הַזֶּה
אָנִי חָנָה
עִם הַכָּל בְּנֵי
אִם תִּרְאוּ אֶת בְּנֵי הַגָּדוֹל
קִיזוּ בּוֹ אָדָם
תִּגִּידוּ לוֹ שְׂאֲנִי

המילה "בני" חוזרת בשיר קצר זה פעמיים, ואף המילה "בן" מופיעה בשיר.
הסבר את התרומה של מילים אלה לבניית משמעות השיר. הדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

כְּתָנֶת אִישׁ הַמַּחֲנוֹת / אבנר טריינין

וְלֹא קָנְאוּ בּוֹ הָאֲחִים
עַל כְּתָנֶת הַפְּסִים,
שָׁבָה הַלְּבִישׁוֹ גַּם אוֹתָם
כְּשֶׁהוֹרְדוּ מִן הַפְּסִים.

וְלֹא חָלַם וְלֹא פָתַר
וּמִן הָאֲלֵמָה לֹא קָם,
וְלֹא נִגְרַע שְׁעִיר־עֲזִים
בְּהַטְבֵּלָה בְּדָם.

וְאֲבִיהֶם לֹא חִפְּרָה,
כִּי רַבּוֹ בְּנֵי־זְקוּנָיו,
וְרַק מְלַמֵּל חִיָּה רָעָה
וְלִרְאוֹתָם לֹא שָׁב.

המילה "לא" חוזרת בשיר שבע פעמים.
הסבר את התרומה של חזרה זו לבניית משמעות השיר. הדגם את דבריך.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 19-22 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון (בלי הסיפור הסיף)

19. בסיפורים רבים מאת עגנון מתואר פגם באופי של הדמות המרכזית ו/או מכשול בחייה.
- א. תאר את הפגם באופי של הדמות המרכזית בסיפור מאת עגנון שלמדת, ו/או את המכשול בחייה. (6 נקודות)
- ב. הסבר אם הדמות המרכזית מודעת לפגם או למכשול בחייה בשלבים שונים ביצירה, וכיצד היא מתמודדת עם פגם או מכשול זה. הדגם את דבריך. (8 נקודות)

סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון), סיפורים מתורגמים (בלי הסיפור "רעידת אדמה בצ'ילה")

20. תאר קשרים בין הדמות המרכזית בסיפור שלמדת ובין דמות אחרת (או בין דמויות אחרות בסיפור), והסבר את תרומתם להבנת משמעות הסיפור.

הסיף / ש"י עגנון

21. העבודה בגן וקבורת הסיף מעידות על הלך הרוח של המספר. הסבר והדגם קביעה זו.
- תאר את התוצאות של קבורת הסיף בגן, והסבר את תרומתן לבניית משמעות הסיפור.

רעידת אדמה בצ'ילה / היינריך פון קלייסט

22. הסבר והדגם כיצד באים לידי ביטוי בסיפור זה גילויים של רוע ואכזריות מצד אחד וגילויים של הקרבה ואצילות נפש מצד אחר.
- מהי התרומה של גילויים אלה לבניית משמעות הנובלה? נמק והדגם את דבריך.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 23-26 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך" וטרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר",

"מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

23. מתח וחשש מפני הצפוי לקרות בונים את הוויית הקריאה בטרגדיות רבות.

הסבר והדגם קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדת, וכתוב אילו רגשות מעורר בקוראים סיום הטרגדיה.

24. מצב של קלקול ושיבוש הסדר התקין ומאמצי תיקון והשבת הסדר על כנו הם שלבים בעלילת

הטרגדיה.

תאר שלבים אלה בעלילת הטרגדיה שלמדת, והסבר את תוצאותיהם.

מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)

25. במחזות מודרניים רבים הדמות המרכזית סובלת מבדידות, אף על פי שהיא שייכת למערכת

משפחתית או חברתית.

תאר את הסיבות לבדידות של דמות מרכזית במחזה המודרני שלמדת, והסבר כיצד היא

מתמודדת עם בדידותה.

26. רגשות עזים כמו אהבה, שנאה, קנאה ונקמה מניעים את העלילה של מחזות רבים.

מהו הרגש (או הרגשות) המניע את המחזה המודרני שלמדת?

הסבר והדגם את דבריך על פי שתי סצנות מן המחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מן השאלות 27-30 (28 נקודות).

שים לב: על שאלות 27-28 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 29.

27. באמצעות תיאור חייהם האישיים של בני אדם, המתרחשים בזמן ובמקום מסוימים, יצירות ספרות מעלות שאלות על חיי האדם בכלל (למשל שאלות של זהות, שאלות של ערכים ושל מוסר).
הסבר והדגם קביעה זו. בסס את דבריך על עלילת הרומאן או הנובלה שלמדת, על הדמויות ועל היחסים ביניהן.

28. א. תאר שניים מן האירועים המרכזיים ברומאן או בנובלה שלמדת, וכתוב באיזה שלב בעלילה אירועים אלה מתרחשים. כיצד אירועים אלה משפיעים על המשך העלילה? נמק והדגם את דבריך. (16 נקודות)

ב. כיצד בא ליד ביטוי באחד מן האירועים שכתבת עליהם בסעיף א קונפליקט מרכזי או בעיה העולים ביצירה?
הסבר והדגם את דבריך. (12 נקודות)

29. שים לב: על שאלה 29 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, המשפט, אנה קארנינה, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

הסבר כיצד משפחה או היעדר משפחה משפיעים על ההתנהגות של הדמות המרכזית, על מצבה הנפשי ועל גורלה. בסס את דבריך על שתי דוגמאות מן הרומאן.

30. אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

מה הם הערכים המוצגים ברומאן באמצעות נקודת המבט של סקאוט? הסבר כיצד הערכים האלה באים לידי ביטוי בשניים מן האירועים ברומאן.
מהי הביקורת המשתמעת מתיאור אירועים אלה? הסבר והדגם את דבריך.

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 31 (16 נקודות).

31. סיפור שלא נלמד

לפניך שני סיפורים קצרצרים מאת אלכס אפשטיין*, קרא אותם וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

מפתח נוסף

לאיש אחד היה סוד: הוא היה משכפל את המפתח לדירתו. לפחות פעם בשבוע. בגיל חמישים כבר היו לו מאות מפתחות. הוא החביא אותם בספרים, במעילים, במקפאי. בחלומותיו אף בלע אחדים מהם. בוקר אחד, כשיצא לחנות השכפול, פגש בחדר המדרגות את השכנה ממול. היא סיפרה שהיא נוסעת לקנדה, לבקר את בתה, ושאלה אם יהיה מוכן להשקות את הצמחים שלה. הוא כל כך הופתע שמיד ענה, "בשום פנים ואופן לא! כלומר, בשמחה". היא הבטיחה לעבור בערב ולתת לו את המפתח הרזרבי לדירתה. וכך היה. באותו לילה, במיטתו, מאושר כמו בפעם הראשונה, הוא הניח את המפתח שלה על הכרית השנייה.

אושר מסוים

זו אגדה קצרצרה על זוג אחד שהכרתי. הם כה התרחקו זה מזה, עד שערב אחד, רק כדי להגיע מהסלון לחדר השינה, היא הפעילה אפליקציית ניווט. ובפעם אחרת הם התכתבו באתר היכרויות וקבעו להיפגש בחצות, במרפסת. וכבר קרה שנתקלו זה בזו לפנות בוקר, בחדר הילדים, ועמדו שם ביחד כמה רגעים, בלי סיבה מיוחדת, מחזיקים ידיים.

א. הסבר כיצד הניכור והבדידות של הדמויות המרכזיות בסיפור "מפתח נוסף" ובסיפור "אושר מסוים" מעוצבים בכל אחד מן הסיפורים.

(10 נקודות)

ב. האם לדעתך בסיפורים יש תקווה להפגת הניכור והבדידות? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך התייחס גם לשמותיהם של הסיפורים. (6 נקודות)

* אלכס אפשטיין – סופר ישראלי, יליד ברית המועצות, 1971. זוכה פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים (2003 ו-2016). מספריו: **אהובתו של מטפס ההרים** (1999), **לקסם הבא אזדקק לכנפיים** (2012), **יד ראשונה מסופר** (2014).

בהצלחה!